

INDVIELSE AF NY MINDETAVLE FOR  
**NIELS STEENSEN** (NICOLAUS STENONIS)

Jan Kresten Nielsen, Nils-Martin Hanken og Jesper Kresten Nielsen

Niels Steensen (1638-86) er internationalt kendt som anatom, geolog og teolog. Han påvirkede udviklingen af geologi som et naturfag markant ved at etablere grundlaget for krystallografi, palæontologi og stratigrafi. Inden for krystallografi fremsatte Niels Steensen loven om kantvinklens konstans, dvs. at vinklen mellem krystalflader i et givet mineral altid er den samme, selv om størrelsen af de enkelte krystalflader kan variere. Endvidere sluttede han sig til, at krystaller vokser ved at nyt krystallinsk materiale afsættes på allerede dannede krystalflader. Under en dissektion af en haj indså Steensen, at de såkaldte tungesten (Glossopterae) er fossile hjattænder, og at dele af dyr og planter fra Jordens successive perioder kan findes som fossiler. Han anskueliggjorde, at Jordens aflejringer består af sedimenter transporteret af en væske (vand) og afsat på grund af deres vægt. Ligeledes at Jorden tidligere i lange perioder har været dækket af hav som afsatte aflejringerne, der senere blev hærddet.

Med fire love om Jordens aflejringer lagde Steensen (1669) grunden til stratigrafi: (1) lag bliver aflejret vandret og senere deformeret i forskelligt omfang (oprindelig horisontalitet), (2) lagene kan antages at have fortsat sideværts langt, hvorfra de nu er blottet (lateral kontinuitet), (3) i en succession af lag er hvert lag yngre end dem, det hviler på, og laget er ældre end lagene ovenover (superpositionprincippet) og (4) hvis et legeme eller en diskontinuitet (f.eks. laggrænse, forkastning) skærer et lag, må det være dannet senere end laget (skærende relationer). Det er derfor ikke overraskende, at Steensen er internationalt kendt og mindes ved mange geologiske arrangementer.

Under den 2. Internationale Geologiske Kongres (Bologna 1881) besøgte deltagerne Niels Steensens grav i Basilica di San Lorenzo, Firenze, for at ære én af den moderne geologis grundlæggere. Arrangøren af kongressen, Giovanni Capellini, var forfærdet over tilstanden af graven i basilikaens krypt. Der blev derfor opsat en mindetavle i august 1883 i Chiostro della Basilica, som er det gamle kloster, der er tilknyttet basilikaen. For at forny denne hyldelse af Steensen og hans store betydning for geologien, besøgte nogle hundrede deltagere i den 32. Internationale Geologiske Kongres (Firenze 20.-28. august 2004) netop Basilica di San Lorenzo. Under en ceremoniel indvielse blev en ny mindetavle



*Mindetavlen indviet 25. august 2004 i Basilica di San Lorenzo, Firenze. Foto: ArtStudio54. Teksten har vi med hjælp fra Vatikanets Bibliotek oversat til følgende:*

Niels Steensen  
Saligkåret biskop, beskæftiget med studiet af natur  
For hans betydningsfulde meriter for Firenzes skyld  
Første opdager af stratigrafi og krystallografi  
Geologer fra hele Verden  
For at fejre den 32. Kongres  
Igen samlet i Italien efter 123 år  
Glædeligt minde  
August 2004 e. Kr

afdækket af kardinalen Ennio Antonelli og præsten Angelo Livi, som er henholdsvis ærkebiskop for Firenze og administrator af basilikaen (figur 1, 2 og 3). Indvielsen skete 123 år efter hyldesten fra deltagerne i Bologna kongressen. Den 25. oktober 1953 blev Steensens kiste med hans jordiske rester flyttet fra krypten og op i kapellet, Cappella Stenonia. Kisten blev lagt i en marmorsarkofag fra det 4. århundrede, der i 1933 blev fundet i floden Arno, som løber igennem Firenze. Det er ved denne sarkofag, at den nye mindetavle er opsat.

Steensen fik allerede i løbet af sit liv ry for hellighed på grund af sin beskedenhed som lærd, sin godhed og asketiske livsførelse samt sin iver i bispegering og sjælesorg. Efter hans død var der flere forsøg på at få ham kanoniseret. Det skulle være baggrunden for, at kisten blev flyttet til kapellet. Den 23. oktober



*Kardinalen Ennio Antonelli deltog sammen med danske og udenlandske geologer i indvielsen af mindetavlen over Niels Steensen. Foto: ArtStudio54.*

1988 erklærede pave Johannes Paul II Steensen for 'servus Dei' og dermed kanoniseret som den første dansker i mere end 400 år. I den katolske kirke fejres Steensen som helgen den 25. november hvert år.

## Rettelser til Eystein Husebys artikel i VARV 2004,2

Følgende figurer er placeret forkert:

Figur 6 er figur 3.

Figur 3 er figur 4.

Figur 4 er figur 6.

Side 28 nederst, 29 øverst: QS skal være Qs

Bogstavet Y med to prikker over skal erstattes af et multiplikationstegn i ligningerne på side 29 og 31.

På side 30, 2 linie erstattes Y med to prikker og Y2 (Y med to prikker) med et multiplikationstegn.